

Matthew Hunt

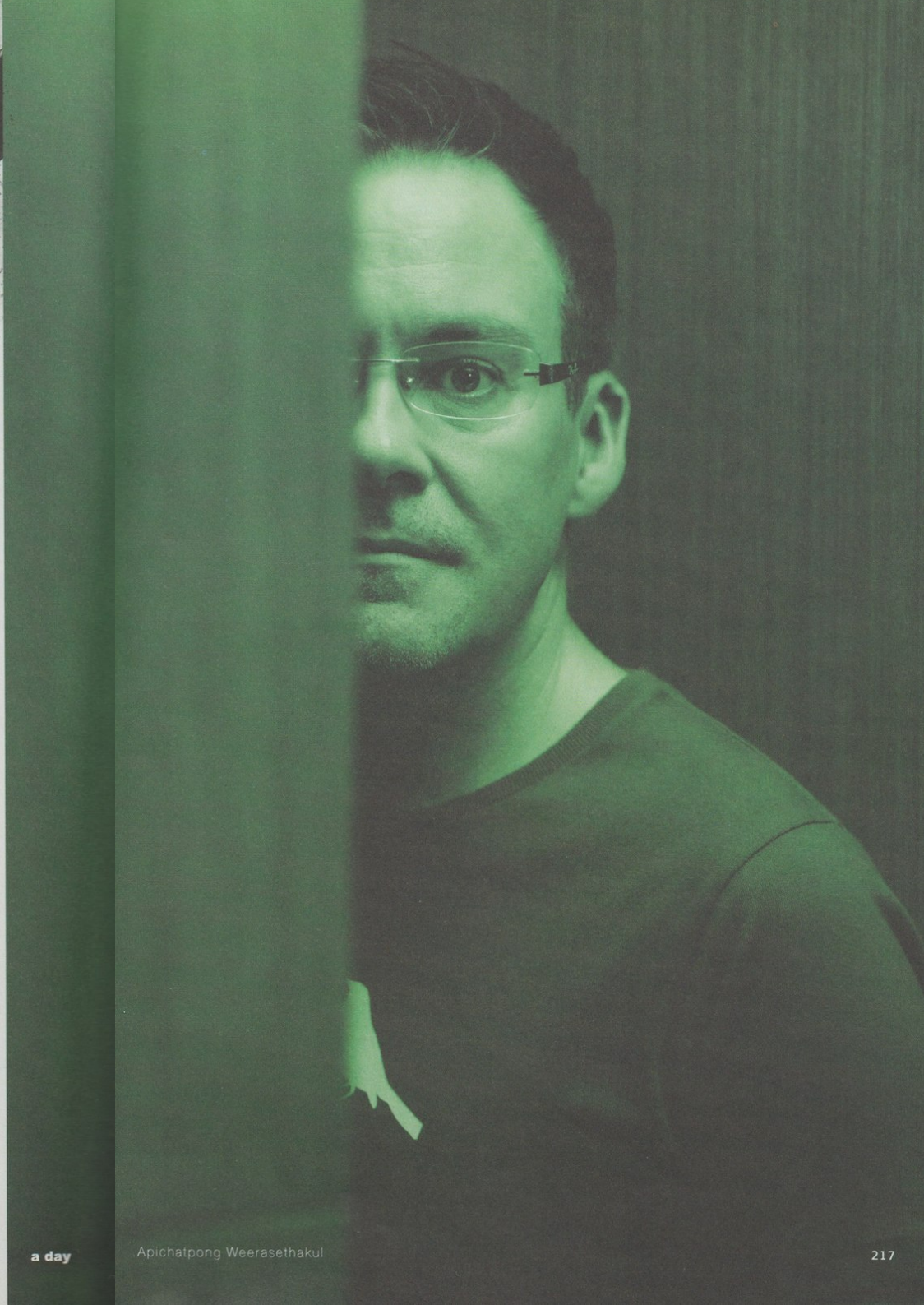
ผู้เขียนหนังสือ *Thai Cinema Uncensored*

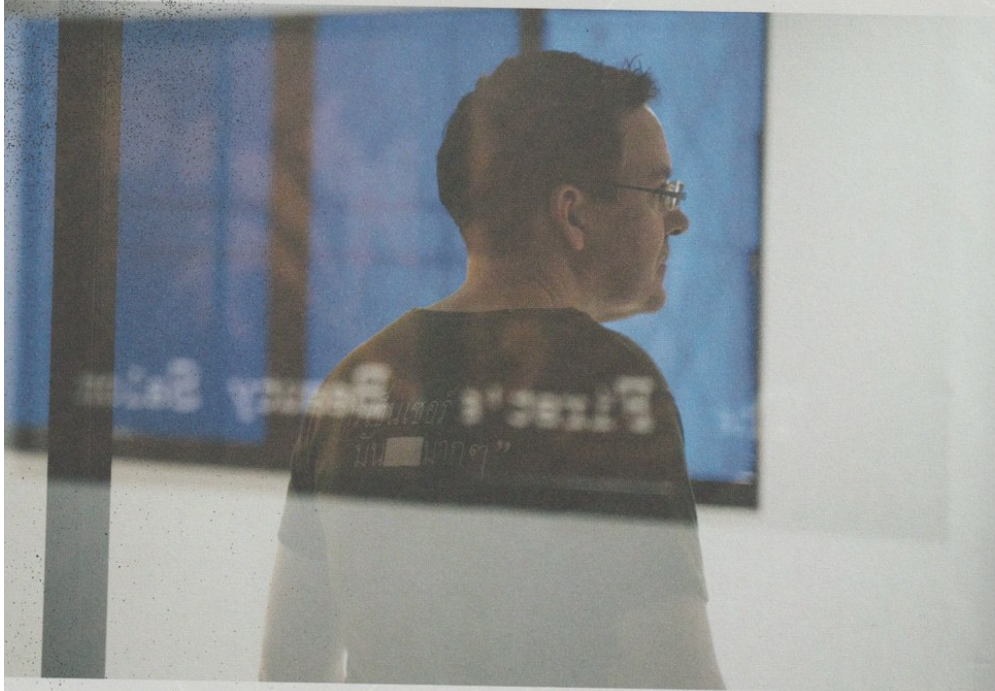
“สามารถกล่าวได้เลยว่าความกังวลในเรื่อง ‘หน้าตา’ ของประเทศคือหัวใจสำคัญของการเซนเซอร์ในไทย

“การเซนเซอร์ภาพยนตร์ในไทยเกิดขึ้นก่อนที่จะมีกฎหมายมาบังคับใช้ด้วยซ้ำ จากกรณีของหนังอเมริกันที่เข้ามาถ่ายทำในไทยอย่างเรื่อง *นางสาวสุวรรณ* (2466) ที่จากประหารชีวิตนักโทษถูกตัดออกไปเพื่อปกปิดภาพความรุนแรงในสังคม

“รูปแบบและอำนาจในการเซนเซอร์เปลี่ยนแปลงไปพร้อมๆ กับสังคมไทยมาตลอดหลายยุคสมัย ทั้งหมดนี้ก็ย้อนกลับมาที่ไอเดียของการ ‘รักษาหน้าตา’ เพราะไม่ใช่เพียงภาพลักษณ์ของประเทศชาติเท่านั้นที่ถูกเพิ่งเล็ง แต่มันยังครอบคลุมหลายๆ ภาคส่วนในสังคม เช่น การควบคุมภาพลักษณ์ของตำรวจที่อำนาจการตรวจสอบทั้งหมดก็อยู่กับทางฝั่งตำรวจเองมาตั้งแต่ปี 2515-2551 หรืออย่างกรณีของอภิชาติพงศ์กับเรื่อง *แสงศตวรรษ* (2549) ที่การปกป้องภาพลักษณ์ของ ‘คนดี’ ในสังคมเป็นเหตุผลหลักของการเซนเซอร์

“อภิชาติพงศ์เล่าให้ผมฟังว่าเขาพอจะเข้าใจได้ว่าทำไม *สุดเสน่หา* (2545) ถึงถูกเซนเซอร์ ทั้งจากภาพเปลือยที่เห็นในหนัง ประกอบกับที่ตอนนั้นไทยเองก็ยังไม่มียุทธศาสตร์จัดเรตติ้งด้วย แต่กับกรณีการเซนเซอร์ของ *แสงศตวรรษ* ผมว่ามันเป็นอะไรที่แปลกประหลาดมาก

“เริ่มจากทัศนคติแง่ลบของกระทรวงวัฒนธรรมที่มีต่อคนทำหนังระดับโลกอย่างอภิชาติพงศ์ ที่ถึงขนาดเคยให้สัมภาษณ์กับนิตยสาร *TIME* ไว้ว่า ‘ไม่มีใครไปดูหนังของอภิชาติพงศ์หรอก คนไทยชอบดูหนังตลก พวกเราชอบเสียดหัวเราะ’ (ลัดดา ดังสุภาชัย) หรือความเห็นที่กองเซนเซอร์ (คณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์) กล่าวถึงตัวหนังว่า ‘ตั้งใจมาแสดงภาพด้านลบของสังคมไทยให้ผู้ชมต่างชาติดู’ รวมไปถึงทัศนคติที่มองคนทำหนังเหมือนเป็นเด็กน้อยได้ปกครองจากคำกล่าวที่ว่า ‘ผู้กำกับหนังเรื่องนี้ทำให้พ่อแม่ตัวเองต้องอับอายขายหน้าต่อผู้ชมทั้งโลก’

“ความคิดอนุรักษนิยมสุดโต่งของทางการแบบนี้เองที่พาไปสู่การแบน 4 ภาคใน *แสงศตวรรษ* ทั้งจากพระเลนนิกิตาร์ พระเลนนจานบินของเล่น หมอจวบกับแพน และหมอกินเหล้า

“แม้หลังจากนั้นอภิชาติพงศ์ได้พยายามยื่นอุทธรณ์ไปแต่กลายเป็นว่าถูกสั่งตัดเพิ่มไปอีก 2 ภาค คือภาพอนุสาวรีย์ที่โรงพยาบาลศรีนครินทร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผมมองว่านี่เหมือนเป็นการลงโทษที่อภิชาติพงศ์กล้าลุกขึ้นมาต่อต้านคำตัดสินของทางการ ซึ่งตัวผมเองได้พยายามติดต่อขอความเห็นจากกองเซนเซอร์อยู่หลายต่อหลายครั้งตลอดระยะเวลา 6 ปีที่ผมเขียนหนังสือ *Thai Cinema Uncensored* แต่ก็ไม่ได้รับการตอบรับใดๆ กลับมา

“กรณีการแบนของ *แสงศตวรรษ* ในครั้งนั้นเลยเป็นจุดเริ่มต้นการเคลื่อนไหวของเครือข่ายบรรณรักษ์เพื่อเสรีภาพของภาพยนตร์ (Free Thai Cinema Movement) ที่นำโดยชลิดา เอื้อบำรุงจิต จากมูลนิธิหนังไทย เพื่อเรียกร้องให้สื่อภาพยนตร์ได้รับการคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ซึ่งแม้ว่าสุดท้ายแล้วการเคลื่อนไหวดังกล่าวจะสามารถผลักดันกฎหมายภาพยนตร์ฉบับใหม่ออกมาใช้ในปี 2551 ที่เปลี่ยนจากระบบการแบนไปเป็นระบบการให้เรตติ้งได้สำเร็จ แต่ภาพรวมที่ออกมาก็เป็นเหมือนชัยชนะที่ไร้ความยินดี เพราะในกฎหมายฉบับใหม่ก็ยังให้อำนาจการแบนหนึ่งกับทางการไว้อยู่เหมือนเดิม

“โดยท้ายที่สุดแล้ว *แสงศตวรรษ* ก็ได้ออกฉายในโรงด้วยการใส่ภาพดำแปลาๆ เจ็บๆ ไปแทนที่ทุกฉากที่ถูกแบนบางฉากกินเวลาถึง 7 นาที ซึ่งอภิชาติพงศ์บอกกับผมว่า เขามองการฉายในครั้งนั้นเป็นแฉกการณ์มากกว่าการฉายหนังจริงๆ

“สำหรับอภิชาติพงศ์เอง ในเรื่อง *รักที่ขอนแก่น* (2559) ที่ตอนแรกเขาตั้งใจจะเก็บภาพการขึ้นเคาท์เพลงสรรเสริญในโรงหนังมาใช้ แต่เนื่องจากฉากลักษณะเดียวกันในเรื่อง *ชอยควาวบอย* (2551) โดย Thomas Clay เคยถูกสั่งตัดมาแล้วก่อนหน้านี้ ทำให้เขาเลือกเปลี่ยนไปเป็นการยื่นเจ็บๆ ในโรงแทน และต่อมาเขาก็กังวลว่าฉากนี้อาจจะถูกนำมาใช้เป็นประเด็นโจมตีได้ จนสุดท้ายเขาตัดตัดสินใจที่จะไม่ฉายเรื่องนี้ในไทย และยังคงตัดฉากดังกล่าวออกจากดีวีดีที่ขายทั่วโลกอีกด้วย

“ถ้าถามผมนะ ตราบใดที่รัฐบาลนี้ยังอยู่ในอำนาจผมว่าอภิชาติพงศ์คงไม่กลับมาทำหนังในไทยแล้ว เขาก็เสียดการที่ศิลปินต้องมาเซนเซอร์ผลงานของตัวเอง ซึ่งมันเป็นเรื่องที่น่าเศร้ามากๆ แต่ตัวผมเองก็ยังมีความหวังอยู่เนท่ามกลางบรรยากาศข้อเรียกร้องของนักศึกษาในช่วงปีที่ผ่านๆ มา เราได้เห็นหลายๆ สิ่งที่ไม่เคยคิดว่าจะได้เห็น

“ผมเชื่อว่าทุกสิ่งเปลี่ยนแปลงได้”

A Day

no. 22, vol. 250 (November 2021)

pp. 216-219